

OULU

OJAKATU 2

Kapunkiarkeologinen valvonta

MUSEOVIRASTO

Arkeologiset kenttäpalvelut

Toni Kesti

2011

Tiivistelmä

Oulussa Ojakatu 2:ssa suoritettiin arkeologinen valvonta pihankunnostustöiden yhteydessä. Alue on määritetty 1. luokkaan kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa (Museovirasto 2002/2007). Piha on ollut Hahtiperän satama-alueita 1600-luvulta aina 1800-luvun alkuun ja alueelta on löytynyt säilyneitä kulttuurikerroksia aikaisemmissa tutkimuksissa (Museovirasto 2005). Kenttätyöt suoritettiin 29.9.- 13.10.2011. Valvonnassa löytyi lukuisia rakenteita ja esineistöä 1800-1900-luvuilta, sekä muutama esineen katkelma 1700-luvulta.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
1. Johdanto.....	3
2. Alueen tutkimushistoriaa.....	3
2.1 Alueen historia.....	3
3. Valvonta.....	4
3.1 Valvontamenetelmät.....	4
4. Valvonnan kulku ja tehdyt havainnot.....	4
4.1 Rakenne 1 ”lattia”.....	5
4.2 Rakenne 2 ”huussi”.....	6
4.3 Rakenne 3 ”kiveys”.....	6
4.4 Rakenne 4 ”paalut”.....	7
4.5 Rakenne 5 ”tiiliseinä”.....	7
4.6 Rakenne 6 ”viemäri”.....	8
5. Esineistö.....	8
6. Yhteenveto.....	9
Lähteet.....	10
Luettelot	
Karttaluettelo.....	11
Valokuvaluettelo.....	12
Kartat.....	14
Kuvataulut.....	23

Arkisto- ja rekisteritiedot

Oulu, Ojakatu 2 2011

Oulu, 1. Kaupunginosa, kortteli nro. 1, tontti nro. 2

Tutkimuksen laatu	Arkeologinen valvonta
Kohteen ajoitus	1700-1900-luvut
Peruskarttalehti	MK 1:4000
Koordinaatit	lat 65° 0.883' lon 25° 28.114' (ETRS89)
Maanomistaja	Pohjois-Suomen Messut Ry
Tutkimuslaitos	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Valvoja	Toni Kesti
Kenttätyöaika	29.9. - 13.10.2011
Tutkitun alueen laajuus	n. 730 m ²
Tutkimuksen kustantaja	Pohjois-Suomen messut Ry
Digikuvat	DG2233: 1 - 70
Löydöt	KM 38922: 1 - 12
Diarointipäivämäärä	20.10.2011

1. Johdanto

Pohjois-Suomen messut Ry tontilla Ojakatu 2:ssa aloitettiin pihankunnostustyöt 29.9.2011 ja niihin liittyen tehtiin arkeologista valvontaa, koska tontti on määritetty kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa (Museovirasto 2002/2007) 1. luokan suojelualueeksi. Suojelualue on alue, jolla sijaitsee muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Pihankunnostustyöt olivat määrä kaivaa vain noin 50 cm syvyyteen, jotta kulttuurikerrokseen ei tarvitsisi kajota kahta syvemmälle ulottuvaa viemärikaivantoa lukuun ottamatta. Kulttuurikerroksen pinta saavutettiin kuitenkin lähes koko tontilla, ja valvonnassa paljastui useita arkeologisesti kiinnostavia rakenteita.

Valvonnan rahoitti Pohjois-Suomen Messut Ry. Kenttätyöt suoritettiin 29.9.- 13.10.2011. Valvonnan suoritti fil. yo. Toni Kesti ja 6.10.- 13.10. myös fil. yo. Ville Hakamäki. Valvonnan jälkityöt suoritti Toni Kesti aikana 17.10.- 28.10.2011. Esineiden konservointi teetettiin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa.

Oulussa 28.10.2011

Toni Kesti
Valvoja

2. Alueen tutkimushistoriaa

Oulun kaupungista tehdystä kaupunkiarkeologisesta inventoinnista, joka liittyy Vaasa ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiseen inventointiprojektiin, selviää, että Ojakatu 2 tontti on ollut osaksi korttelialuetta ja Hahtiperän satama-alueen keskusaluetta jo 1600-luvun puolivälistä saakka (Ikonen *et al.* 2002/2007).

Tontilla tehtiin 2005 koko pihan läpi kulkeva viemärikaivanto, jolloin suoritettiin myös arkeologinen valvonta (Hyttinen 2005). Tässä valvonnassa havaittiin noin 60 cm paksuudelta säilyneitä kulttuurikerroksia, ja mahdollisia rakennusten perustojen jäänteitä. Valvonnassa havaittiin myös palokerros joka liittyy esineistön perusteella vuoden 1822 suurpaloon.

Pohjois-Suomen messut Ry:n tontin viereisellä eli 1 tontilla on tehty arkeologista valvontaa 2003 jolloin löydettiin jonkinlainen tervakenttä, sekä savisia rantakerrostumia. Savisista kerrostumista talletettiin kolme yhteenkuuluvaa valmistettua puuosaa veneestä tai laivasta (Kallio & Lipponen 2005).

2.1 Alueen historia

Ojakatu 2 tontti on ollut osaksi korttelialuetta jo vuonna 1649 (kartta 1). Suurin osa tonttia on kuulunut vanhan Hahtiperän satama-alueen keskusalueeseen. 1705 tontin itäpuolinen osa on ollut edelleen korttelialuetta, ja suurin osa siitä rakentamatonta satama-aluetta (kartta 2.). Tontin satamakeskeisyys on jatkunut samanlaisena aina vuoteen 1822, jolloin Oulun kaupunki paloi ja Hahtiperän satama lakkasi olemasta (Halila 1953). Vuosina 1825-1830 tontilla oli vilkasta rakennustoimintaa uuden asemakaavasuunnitelman toteuttamiseksi (Leinonen 1987). 1882 Oulu paloi jälleen Ojakadun tontti mukana (kuva 1). Palon jälkeen tontti on saanut kutakuinkin nykyisen muotonsa, jolloin tontille rakennettiin ns. Tervosen talo. Talon kivimuuri on säilynyt 1882 palosta. Nykyisin talossa sijaitsee Pohjois-Suomen messut Ry.

3. Valvonta

3.1 Valvontamenetelmät

Pihanparannustöissä oli ennalta sovitusti tarkoitus kaivaa keskimäärin 50 cm syvälle, jotta kulttuurikerrokseen ei tarvitsisi kajota. 50 cm syvyys tarkoitti keskimäärin 325 mpy. Tätä kaivuussyvyyttä varten oli paikalla arkeologinen valvoja valvomassa kulttuurikerroksien rajapintaa, tunnistamassa kerroksia ja dokumentoimassa mahdollisia rakenteita. Käytännössä valvoja seuraa kaivinkoneen kaivamista ja pysäyttää sen havaitessaan kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka tulee dokumentoida valokuvin ja piirroksin. Kerroksen määrittäminen tapahtuu yleensä löytöesinekontekstin mukaisesti, josta voidaan päätellä mitä aikaväliä kerros esittää. Oma aikaansa hyvin indikoivia esineitä ovat esimerkiksi liitupiiput, piiposliinikeramiikkaa, kolikot, napit, lasitavara, ja erilaiset erikoisesineet kuten lyijysinetit. Aikaisemmista alueella tehdyistä tutkimuksista (Museovirasto 2005) saa tontilta stratigrafisen yleiskuvan, mutta täytyy ottaa huomioon, että se esittää vain pientä osaa tontin pinta-alasta. Kaupunkiarkeologisilla kohteilla stratigrafinen yleiskuva voi olla hyvin monimutkainen ja fragmentaarinen.

Alueelle ei valvonnassa tehty koordinaatistoa, vaan piirrettyjen alueiden nurkan etäisyys on mitattu mittanauhalla tonttia rajaavien rakennusten seiniin. Näin saadaan dokumentoitujen rakenteiden sijainti kohdistettua tontille tyydyttävällä tarkkuudella. Piirtäminen on tehty millimetripaperille ja osa muistiinpanovihkon ruutupaperille. Kuvat on tallennettu digitaalisella järjestelmäkameralla (DG 2233: 1 - 70)

Korkeudet on tarkistusmitattu Oulun kaupungintalon korkeuspisteestä ja vaakituskoneen korkeus on tarkistettu jokaisen päivän alussa.

Valvonnassa löytyneitä esineitä on talletettu valikoiden. Kaupunkiarkeologisessa ympäristössä tulevat massalöydöt kuten punasavikeramiikka, sekalaiset raudankappaleet (naulat yms.), eläinten luut, fajanssi, piiposliini ja ikkuna- ja esinelasi on huomioitu tulkintoja tehdessä, mutta niitä ei talletettu. Ikämäärittäystä auttavat esineet, kuten liitupiipun kopat, kolikot, napit tai muuten erikoiset esineet on otettu talteen (KM 38922: 1 - 12).

Valvonnan kiireellisestä luonteesta ja henkilöstön vähyydestä johtuen ei tutkimusalueelle yleensä voida tehdä tarkkuudeltaan yhtä kattavia tutkimuksia kuin varsinaisissa arkeologisissa kaivauksissa., mutta se antaa lisätietoa tontin historiasta ja pontta mahdollisille lisätutkimuksille tulevaisuudessa.

4. Valvonnan kulku ja tehdyt havainnot

Ojakatu 2 piha-alueen pohjoispuoli on lähes kokonaan modernien kaivantojen, kuten kaukolämpöputkien, puhelinlinjojen, sähköjohtojen ja modernin käytöstä poistetun viemärin rikkomaa aluetta (kuva 2. Kartta 2). Kaivannot ovat tuhonneet kulttuurikerroksia huomattavissa määrin, mutta alimmaisat kerrokset saattavat olla paikoin säilyneitä. Kaukolämpöputki kulkee alueella syvyydessä n. 319 mpy. Sähkö- ja puhelinjohdot kulkevat yhtä syvällä kuin kaukolämpöputkikin. Tontin länsireunalla kulkeva sähkökaapeli kulkee viereisen tontin rakennuksen juuressa melko pinnassa, joten kulttuurikerrokset ovat tältä osin säästyneet. Eniten alueella kulttuurikerroksia tuhonnut rakenne on varmasti jo käytöstä poistettu likavesiviemäri. Viemäri on kaivettu yli 2 m syvyyteen, joten se leikkaa kaikki kerrokset pohjasaveen asti. Moderneja kaivantoja löytyy myös tontin kaakkoisnurkasta, jossa se ilmenee kellertävänä vaaleana täytehiekkana ja pihan portin edustalta, joista molemmista löytyi pintasepeli-kerroksen alta särkyneitä teräsbetonilaattoja ja niiden alla oli

pohjasavea.

Kulttuurikerrokset näkyivät tontilla tummana, likaisena maana, tiilimurskana ja voimakkaana palokerroksena. Kulttuurikerroksien päällä oli suurimmassa osassa piha-alueetta rakennusjätekerros, josta löytynyt esineistö on peräisin 1800 ja 1900-lukujen vaihteesta.

Koko pihan alueella löytöjä leimasi niiden modernius, mikä ei ole erikoista ottaen huomioon matalan kaivuusyvyuden. Esimerkiksi liitupiippuja ja niiden katkelmia löytyi melkoisen vähän ja piiposliinia paljon. Kaivuualueella oli myös hyvin paljon punatiiliä, ja erilaista tunnistamattomia modernilta vaikuttavia metalliesineitä. Koskemattominta maata löytyy valvonnan perusteella pihan viheralueen alta, josta talletettiin kaksi liitupiipun koppaa (kuva 3 ja 4; KM 38922: 11 ja 12) syvyydeltä 309 mpy. Viheralueen alta löytyi myös muutama isompi kivi, jotka ovat voineet liittyä rakennustoimintaan 1700-1800-luvulla. Ne eivät muodostaneet kuitenkaan yhtenäistä rakennetta.

Muuta pihaa syvemmälle kaivettiin kaksi sadevesikaivoa. Ne kaivettiin pohjasaveen asti, jonka jälkeen kaivoille kaivettiin sadevesiputkille noin 30 cm muuta pihaa (50 cm leikkaussyvyyttä) syvemmät urat. Toinen kaivonpaikka sijaitsi vanhan jätevesiviemärin vieressä, joten kulttuurikerroksia ei havaittu. Toinen kaivo kaivettiin n. 7 m pihan portista koilliseen, eli Pohjois-Suomen messut Ry:n taloa kohden. Tässäkin kohdassa maaperä oli modernin rakennustoiminnan leimaamaa, sillä sepelikerroksen alta löytyi raudoitettua betonin lohkaraita (n. 1 m x 0,5 m). Modernin maaperän alla oli pohjasavi (DG 2233: 48). Pihan portin läheiseen sadevesiviemäriin vedetty sadevesiputki tosin halkaisi kulttuurimaaperää noin 10 m matkalta. Leikkauksessa näkyi ohut palokerros syvyydessä noin 275 mpy. Kaivantoon asennettiin vesiputki nopeasti kaivamisen jälkeen joten profilikartan piirtämiseen ei jäänyt aikaa.

4.1 Rakenne 1 "lattia"

(Kuvat DG 2233: 30, 43, 45, 52, 54; kartat 4, 9; esineet KM 38922: 1 - 3)

Rakenne käsittää palanutta laotalattiaa ja siihen yhteydessä oleva talon kivijalan. Talon kivijalka on yllättävän hyvin säilynyt ja se on neljä kivikerrosta korkea (Kuva 5). Kivikerros on rakennettu pohjasaven päälle. Rakenteen laotalattia on n. 30 cm leveistä hiiltyneistä lankuista koostunut kerros, jonka alla on vaaleaa täytehiekkää. Laotalattia kaivettiin lastoin esille ja dokumentoitiin tasopiirroksin sekä valokuvin (kuva 6). Dokumentoinnin jälkeen laotalattian lankut kaivettiin lastalla pois ja kaivamista jatkettiin puhtaaseen täytehiekkään noin 20-30 cm. Kivijalkaa kaivettiin syvemmälle, jotta voitaisiin selvittää kuinka syväälle se jatkuu. Rakenteen kivijalan ylin korkeus on 360 mpy, joka on vain noin 20 cm maanpinnan alapuolella. Tämän perusteella voitaisiin arvella rakenteen olevan kohtuullisen nuori. Suurinosa kivijalasta oli rakennusjätekerroksen sisällä.

Latalattian alta löytyi neljä nappia, joista kaksi ovat todennäköisesti valkoista lasia ja kaksi ovat metallisia (Kuva 7, KM 38922: 1 ja 2). Toisessa metallinapissa on tekstiä W. Hunter - Goole. Kolmas napissa oleva teksti on luultavasti "Will". Goole on Englannin itärannikolla oleva satamakaupunki, joka nousi hiilikaivoksen ansiosta vientikaupungiksi 1800-luvun alussa. Laotalattia alta löytyi myös kolikko, jonka ei korrosiokerroksen vuoksi ole ajoitettavissa. Muu löytöesineistö käsitti suuren määrän lattiasa kiinni olevista takonauloista, raudankappaleista - luultavasti ovesta peräsin olevia, vihertävästä hieman iridisoituneesta ikkunalasista, tumman vihreästä pullolasista, muutamasta liitupiipun varresta, eläinten luista, piiposliinista ja posliinista sekä fajanssista.

Rakenne näkyy Oulusta otetussa ilmakuvassa vuodelta 1947 (Kuva 8) ja myös vuoden 1938 Oulua esittävästä pienoismallissa Pohjois-Pohjanmaan museossa (Kuva 9). Vuoden 1965 ilmavalokuvassa rakennusta ei enää ole (Kuva 10). Voidaan perustellusti päätellä, että palanut laotalattia ei esitä 1882-vuoden paloa, vaan pienempää 1947-1965 välillä tapahtunutta tulipaloa.

Pihanparannustöissä kivijalan alimpia kerroksia ei ollut tarpeen tuhota.

Tulkinta

Rakenne muodostaa rakenteen 2 kanssa piharakennuksen joka on ollut pihalla pystyssä vielä 1947. Ilmakuvissa piharakennusta ei enää ole vuonna 1965, joten palaneista lattialaudoista päätellen se on tuhoutunut tulipalossa vuosien 1947–1965 välillä.

4.2 Rakenne 2 "huussi"

(Kuvat DG 2233: 56; kartat 5, 9; esineet KM 38922: 4)

Rakenne koostuu kokonaan hiiltyneistä laudoista, joiden keskellä on selvä aukko (Kuva 11). Rakenne 2 näyttää liittyvän rakenteeseen 1, sillä laudat ovat samansuuntaiset, samankokoiset ja sijaitsevat suurinpiirtein samalla korkeudella. Rakenne sukeltaa sen eteläpäässä syvemmälle rakennetta 1 kohden, ja mitä todennäköisimmin rakenteet liittyvät toisiinsa.

Esineistö oli samankaltaista kun rakenteessa 1. Talteen otettiin yksi voimakkaasti korrosioitunut kuparirengas.

Rakennetta ei tuhattu pihanparannustöiden yhteydessä.

Tulkinta

Rakenne on rakenteen 1 osa, ja esittää luultavastikin pienen ulkorakennuksen huussia. Rakennus on tuhoutunut tulipalossa vuosien 1947–1965 välillä.

4.4 Rakenne 3 "kiveys"

(Kuvat DG 2233: 40-42, 44; kartat 6, 9; esineet KM 38922: 5-6)

Rakenne koostuu vaihtelevan kokoisista tiiviisti asetelluista kivistä muodostaen melko tasaisen kiveyksen (Kuva 12). Isommat kivet rakenteessa ovat aseteltu vastakkain täysin suoraan linjaan muodostaen syvyyksen linjan keskelle. Isojen kivien muodostaman suoran linjan toinen puoli vaikuttaisi olevan korkeammalla. Rakenne on noin 4 metriä pitkä ja 2 metriä leveä. Sen yhteydessä on myös paalut 1, 2 ja 3. Rakenteen päällä on ollut tiilimurskainen kerros, joka sijaitsee rakennusjätekerroksen alapuolella. Itse rakenne sijaitsee tummemmassa ja vähemmän tiilimurskaa sisältävässä maakerroksessa.

Rakenteen yhteydessä löytyi koristeltua kivisavikeramiikkaa (kuva 13; KM 38922: 5), muutama sinertävä 1800-luvulta peräisin oleva liitupiipun varsi, piiposliinia, useita piikiven kappaleita, venäläinen lyijysinetti (kuva 14; KM 38922: 6), eläinten luuta, ikkunalasiasia sekä fajanssia.

Vastaavanlaisia rakenteita on löytynyt Oulun Pakkahuoneenkadulta (Hyttinen 2010) ja Helsingin Snellmaninkatu 6 sisäpihalta (Niukkanen 2002).

Rakennetta ei tuhattu, vaan se peitettiin tutkinnan jälkeen eristävällä kankaalla, jonka päälle uuden pihan kerrokset rakennettiin.

Tulkinta

Rakenne on todennäköisesti kadun osa, jossa on vesikouru. Rakenteen korkeampi puoli on ollut jalankululle tarkoitettu ja matalampi vastaavasti raskaammalle liikenteelle kuten hevosille ja vaunuille. Kiveys on voitu rakentaa jo 1700-luvun lopulla, sillä määräys katujen kiveämiseen annettiin v. 1777 ja v. 1799 aikalaiskertomuksen mukaan osa Oulun kaduista oli kivettyjä (Halila 1953). Esineistö kuitenkin viittaa selvästi 1800-luvulle. Tämä voi johtua siitä, että kadulla virtaava

vesi ja siivous eivät suosi vanhan aineiston säilymistä kadussa.

4.4 Rakenne 4 ”paalut”

(Kuvat DG 2233: 10-15, 17, 18, 28, 29, 31-35, 39-42; kartat 6, 7, 9)

Valvonnassa löytyi viisi paalua ja lisäksi yksi epävarma paalun paikka. Paalut 1 ja 2 sijaitsevat rakenteen 3 pohjoispäädyssä. Paalu 1 (kuva 15) on neliömäinen noin 14 cm x 14 cm suuruinen. Paalun korkeus oli löytäessä 353 mpy, mutta paalu täytyi dokumentoinnin jälkeen sahata tasaiseksi korkeuteen 311, jotta sen päälle voisi asentaa routaeristeet. Paalun 1 kontekstista löytyi kalan suomuja (DG 2233:11) ja metalliesine, luultavasti oven saranan osa (DG 2233:17-18), mutta se on todennäköisesti sekundäärisesti sijoittunut. Löytöjä ei talletettu. Paalun vieressä reilu 2 m luoteeseen sijaitsi paalu 2, joka oli huomattavasti edellistä pienempi. Sen mitat olivat noin 7,5 cm x 4 cm (DG 2233: 15). Paalut 3 ja 4 sijaitsivat edellisistä paaluista eteläänpäin. Paalu 3 vaikuttaisi kuuluvan rakenteeseen 3, sillä sen ympärillä on myös hyvin tasaista kiveystä (DG 2233: 33). Itse puinen pystypaalu lienee maatunut tai se sijaitsee syvemmillä sillä sen paikalla on vain vanhasta puu-aineksesta kertovaa pientä juuristoa. Paalu 4 on voimakkaasti kivillä tuettu iso paalu, jonka mitat vaikuttaisivat olevan suurinpiirtein samanlaiset kun paalulla 1 (DG 2233: 28). Paalun 4 eteläpuolella on yksi epävarma paalun paikka, joka vaikuttaisi muuten samanlaiselta kivettyltä kuopalta, mutta siitä ei löytynyt puuainesta (DG 2233: 34). Epävarmasta paalunpaikasta löytyi melko paljon löytöesineistöä 1700-luvun lopulta tai 1800-luvulta. Paalu 5 sijaitsee aivan rakenteen 5 vieressä. Sen ympärillä on mitä luultavimmin samanaikainen hiekkayksikkö joka leikkaa muita viereisiä yksiköitä. Tämä viittaisi siihen, että paalu 5 on uudempi kuin ympärillä olevat kerrokset. Paalu 5 on kiveämätön.

Paalut jäivät kuvien esittämään muotoon pihanparannustöissä, eikä niitä tuhottu enempää.

Tulkinta

Paalut 1 ja 2 liittyvät todennäköisesti toisiinsa, koska ne ovat hyvin suorassa linjassa toisiinsa nähden. Nämä paalut eivät ole kivettyjä, joten ne eroavat paaluista 3 ja 4. Paalut 3 ja 4 ovat kivettyjä paalunsijoja ja kivien samankaltaisuus rakenteen 3 kanssa voi kertoa niiden ajallisesta yhteneväisyydestä. Pihalla on sijainnut pieni aitarakennus (kuva 10) ja aita kutakuinkin samassa kohdassa kuin paalutkin, joten uudemmat paalut voisivat liittyä tähän rakennukseen. Paalut eivät silti ole selkeästi aitarakennuksen tai aidan kanssa samassa linjassa, joten se on epätodennäköistä. Paalu 5 voisi liittyä tontin vanhaan aitaan.

4.5 Rakenne 5 ”tiiliseinä”

(Kuvat DG 2233: 16, 24, 25, 27, 29, 31, 38; kartat 7, 9)

Ojakadun tontin kaakkoisosasta löytyi tiiliseinän hahmotelma, joka tekee 90° kulman (kuva 16). Tiiliseinä kuuluu tiilikerrokseen joka näkyy tontin stratigrafiassa monin paikoin. Tiilikerroksen alapuolella on palokerros, joka lienee 1882 vuoden suurpalon jäljiltä. Rakenne sijaitsee keskimäärin korkeudella 325 mpy. Löytöesineistöä ovat hyvin runsaslukuiset takonaulat, osa melkoisen pieniä ja erilaiset rautaesineet, fajanssi, piiposliini, vihertävä hieman iridisoitunut ikkunalasi ja muutama liitupiipun katkelma.

Tulkinta

Seinä on kuulunut punatiiliseen rakennukseen melko varmasti 1800-luvulla.

4.6. Rakenne 6 "viemäri"

(Kuvat DG 2233: 36, 37, 43, 45, 51; kartat 8, 9)

Viemäri löytyi rakenteen 1 lounaispuolelta. Modernilta vaikuttanut neliskulmainen rakenne on tiilistä ja laastista rakennettu (kuva 17). Se sijaitsi vain noin 20 cm pintasepelikerroksen alapuolella. Rakenne oli täytetty noin 10 - 30 cm halkaisijaltaan olevilla kivillä ja rikkoituneella viemärinkannella. Löytyöesineistö oli varsin modernia, varmasti 1900-luvulta peräisin olevaa kuten rautanauvoja ja koneellisesti valmistettu lasipullo. Rakenteen sisältö kaivettiin 177 mpy syvyyteen, kunnes sen sisäseinässä havaittiin kolme keraamista viemärinputkea. Kaivannon pohjalta löydettiin myös suurikokoinen rautainen pahasti korrosioitunut viemärikansi, mutta siinä ei ollut valmistajan nimeä tai vuosilukua.

Tulkinta

Rakenne on 1900-luvulla käytöstä poistunut viemäriaukko.

5. Esineistö

1900-luku

Rakennusjätekerroksesta tullut esineistö viittasi hyvinkin voimakkaasti 1900-luvun alkuun. Esineistöön kuului paljon kirkasta ikkunalasia, piiposliinia ja posliinia, rautanauvoja, keraamisia sähköeristeitä ja Barnengen tehtaan valmista "karhu"-mustepullo (DG 2233: 69; KM 38922: 10). Mustepullossa on ollut luultavasti alunperin bakeliittinen korkki.

1800-luku

1800-luvulle kuuluvia löytöjä olivat suurinosa liitupiipun varsista, piiposliini-keramiikkaa, fajanssia, ikkunalasia ja venäläinen lyijysinetti (DG 2233:60; KM 38922: 6). Lasiset karahvit (DG 2233: 67; KM 38922: 7) ovat todennäköisesti 1800-luvun loppupuolelta olevia.

1700-luku

Kaksi viheralueen alapuolelta löytynyttä liitupiipun koppaa korkeudelta 309 mpy ovat todennäköisesti 1700-luvulta peräisin (DG 2233: 63-65; KM 38922:11-12). Toisessa kopassa on kukkaleima, jollaisia on Ruotsissa ajoitettu karkeasti 1700-luvun puoliväliin (Åkerhagen 2007).

6. Yhteenveto

Pohjois-Suomen messut Ry:n tontilla Ojakatu 2:ssa suoritettiin arkeologinen valvonta liittyen pihan perussaneeraukseen. Urakassa oli tarkoitus poistaa maata noin 50 cm, jotta kulttuurikerrokseen ei tarvitsisi koskea. Useassa kohdin kulttuurikerroksen pinta tavattiin ja kaivanto oli monin osin syvemmällä kuin 50 cm eli 325 mpy. Pihaan kaivettiin myös kaksi sadevesiviemäriä ja niille putket muuta kaivantoa syvemmälle. Toinen putkille tehty kaivanto kulki kulttuurimaan alueelta. Leikauksessa havaittiin ohut palokerros syvyydessä 275 mpy.

Valvonnassa löydettiin 6 rakennetta, jotka ovat peräisin 1800-1900-luvuilta. Rakenne 3 voi olla vanhimmillaan 1700-luvun lopulta. Vain kaksi liitupiipun koppaa viheralueen alta viittasivat selvästi 1700-luvulle. Suurinta osaa rakenteista ei urakassa tarvinnut tuhota lukuunottamatta rakennetta 1 ja 6, jotka tuhottiin osittain. Pihan stratigrafinen yleispiirre oli selvästi erottuva punatiilikkerros syvyydellä 335-325, ja sen alapuolinen palokerros luultavasti 1882 suurpalosta.

Lähteet

Halila, A. 1953. Oulun kaupungin historia 2. Kirjola Oy. Oulu. s. 73.

Hyttinen, M. 2010. Oulu, Pakkahuoneenkatu. Katutöiden arkeologinen valvonta. Museovirasto. s. 47-49.

Ikonen, T., Mökkönen, T., Kallio-Seppä, T. 2002/2007. Oulu - Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto.

Kallio, T., Lipponen, S. 2005. Ranta-aittajäänteitä ja tervaa Tuomiokapitulin tontilta. Historiaa kaupungin alla. Kaupunkiarkeologisia tutkimuksia Oulussa. Pohjois-Pohjanmaan museon julkaisuja 16.

Leinonen, K. 1987. Autonomian ajan Oulu. Valkean kaupungin vaiheet. Toim. Kyösti Julku. Rovaniemi. s. 126-127.

Niukkanen, N. 2002. Södra kärrgatan – Eteläinen suokatu. Sirpaleita suurvalta-ajan Helsingistä. Hämeenlinna. s. 82-87.

Elektroninen aineisto:

Åkerhagen, Arne. 2007. Kritpipor funna i Sverige. CD-ROM

Karttaluettelo

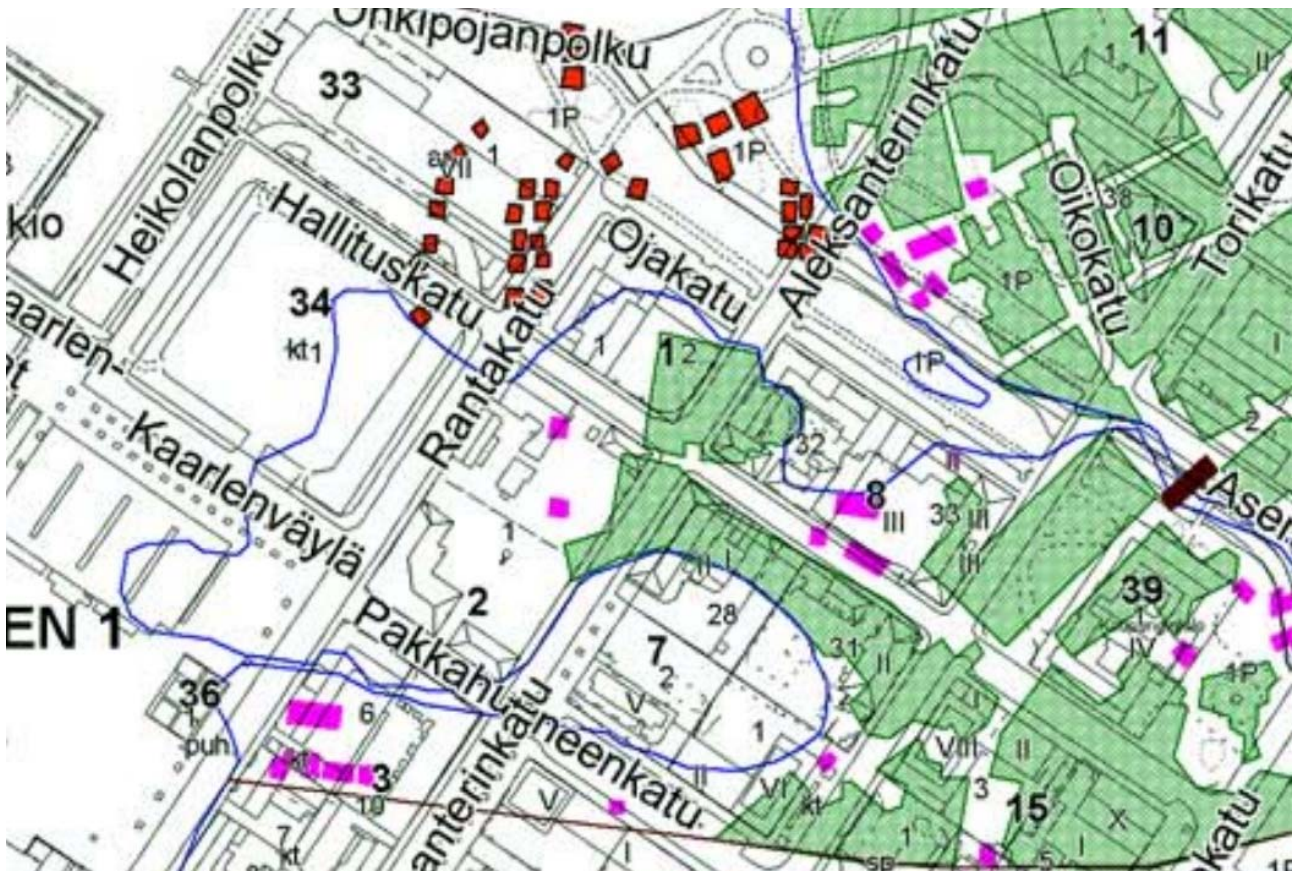
Kartta 1	Nikodemus Tess vahemman kartta vuodelta 1649 sijoitettuna nykyisen Oulun asemakaavan päälle.
Kartta 2	Kartta vuodelta 1705 sijoitettuna nykyisen Oulun asemakaavan päälle.
Kartta 3	Modernit kaivannot tutkimusalueella. MK 1:200
Kartta 4	Tasokartta rakenteesta 1. MK 1:20
Kartta 5	Tasokartta rakenteesta 2. MK 1:20
Kartta 6	Tasokartta rakenteesta 3 ja paalut 1,2 MK 1:20
Kartta 7	Tasokartta rakenteesta 5 ja paalut 3,4,5 MK 1:35
Kartta 8	Tasokartta rakenteesta 6 MK 1:27
Kartta 9	Yleiskartta pihasta dokumentoituine rakenteineen. MK 1:200

Taulukko1

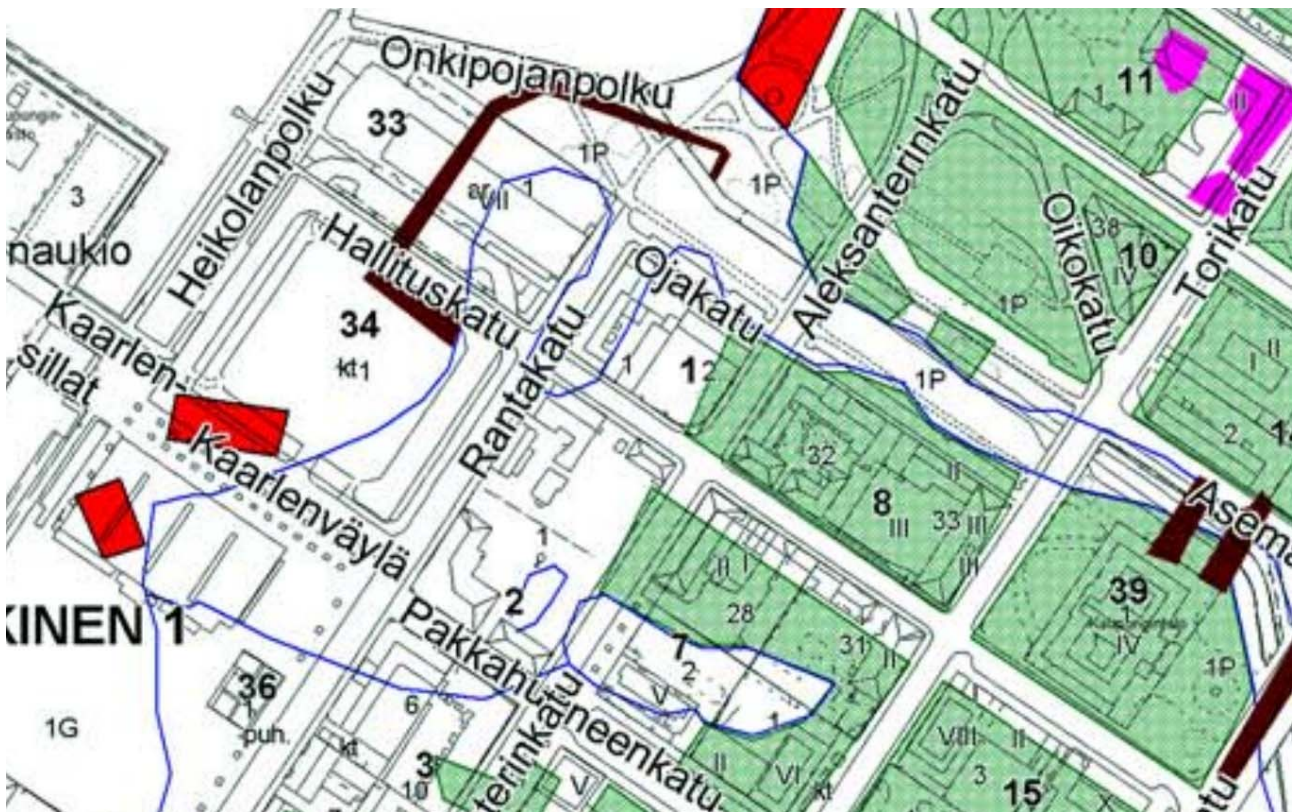
Pää- ja alanumero	Tyyppi	Kohde	Päivämäärä	Aihe	Kuvaaja	Suunta
DG2233:1	digi	Ojakatu 2, Oulu	14.09.11	Piha ennen kaivuuta.	T. Kesti	S
DG2233:2	digi	Ojakatu 2, Oulu	29.09.11	Pihan kaivuu alkaa luoteisnurkasta.	T. Kesti	NE
DG2233:3	digi	Ojakatu 2, Oulu	29.09.11	Moderneja kaivantoja tontin pohjoisosassa.	T. Kesti	SE
DG2233:4	digi	Ojakatu 2, Oulu	30.09.11	Viheralueen stratigrafiaa.	T. Kesti	SW
DG2233:5	digi	Ojakatu 2, Oulu	30.09.11	Moderneja kaivantoja ja viheraluetta.	T. Kesti	W
DG2233:6	digi	Ojakatu 2, Oulu	30.09.11	Viheralueen kerroksia.	T. Kesti	SW
DG2233:7	digi	Ojakatu 2, Oulu	30.09.11	Moderni kaivanto rajautuu kulttuurikerrokseen .	T. Kesti	NW
DG2233:8	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Ei-talletettuja löytöjä kulttuurikerroksesta syvyydeltä 326 (ks. seuraava kuva).	T. Kesti	
DG2233:9	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Pienialainen kulttuurimaa-alue syvyydellä 326. Terävät rajat moderniin kaivantoon.	T. Kesti	SW
DG2233:10	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Paalu 1. Huomaa metalliesine sen juuressa. Ks. kuvat 17 ja 18.	T. Kesti	
DG2233:11	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Kalansuomuja paalun 1 vierestä.	T. Kesti	
DG2233:12	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Paalu 1 ja 2. Niiden päällä/vieressä sekundäärisiä tiiliä ja muutama kivi.	T. Kesti	SE
DG2233:13	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Paalut 1 ja 2 valmiina piirtoa varten.	T. Kesti	S
DG2233:14	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Paalu 1.	T. Kesti	
DG2233:15	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Paalu 2.	T. Kesti	
DG2233:16	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Punatiilikerrosta tontin eteläosassa.	T. Kesti	SW
DG2233:17	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Metalliesine paalun 1 juuresta, luultavasti oven saranan osa. Ei talletettu.	T. Kesti	
DG2233:18	digi	Ojakatu 2, Oulu	03.10.11	Metalliesine paalun 1 juuresta, luultavasti oven saranan osa. Ei talletettu.	T. Kesti	
DG2233:19	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Viheralueen stratigrafiaa. Maanpinta on noin 380 mpy.	T. Kesti	NE
DG2233:20	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Mahdollisesti rakennustoimintaan liittyviä isoja kiviä viheralueen alta. Iso kivi 354 mpy	T. Kesti	
DG2233:21	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Moderneja kerroksia tontin eteläkulmasta (vaalea hiekka), jossa raudoitettua betonia.	T. Kesti	W
DG2233:22	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Paljon kiviä sepelikerroksen alla. Rakenteen osia vai rakennejätettä?	T. Kesti	W
DG2233:23	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Edellisen kuvan (23) isoja (rakenne?)kiviä.	T. Kesti	W
DG2233:24	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Löytöjä tiilimurskakerroksesta. Ei talletettu.	T. Kesti	
DG2233:25	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Rakenteen 5 "tiilliseinä" puhdistusta.	T. Kesti	S
DG2233:26	digi	Ojakatu 2, Oulu	04.10.11	Stratigrafiaa tontin eteläpäädyestä. Huomaa tiilikeros ja palokerrosta sen alla oikealla.	T. Kesti	SW
DG2233:27	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Rakennetta 5 puhdistettu lisää. Huom oikealla näkyy kuvan 26 leikkaus.	T. Kesti	W
DG2233:28	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Kivetty pystypaalu (paalu 4). Takana kuvan 26 leikkaus.	T. Kesti	SW
DG2233:29	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Rakenne 5 oikealla, paalu 4 etualalla ja mahdollinen paalunpaikka vasemmalla.	T. Kesti	W
DG2233:30	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Rakennetta 1 "lattia".	T. Kesti	
DG2233:31	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Osa tontin eteläosaa ruudutettu valmiina piirtämistä varten (Rakenne 5, paalut 3-5).	T. Kesti	S
DG2233:32	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Paalu 5.	T. Kesti	
DG2233:33	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Paalu 3.	T. Kesti	
DG2233:34	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Mahdollinen paalunsija.	T. Kesti	
DG2233:35	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	löytöjä mahdollisesta paalunsijasta. Ei talletettu.	T. Kesti	

Taulukko1

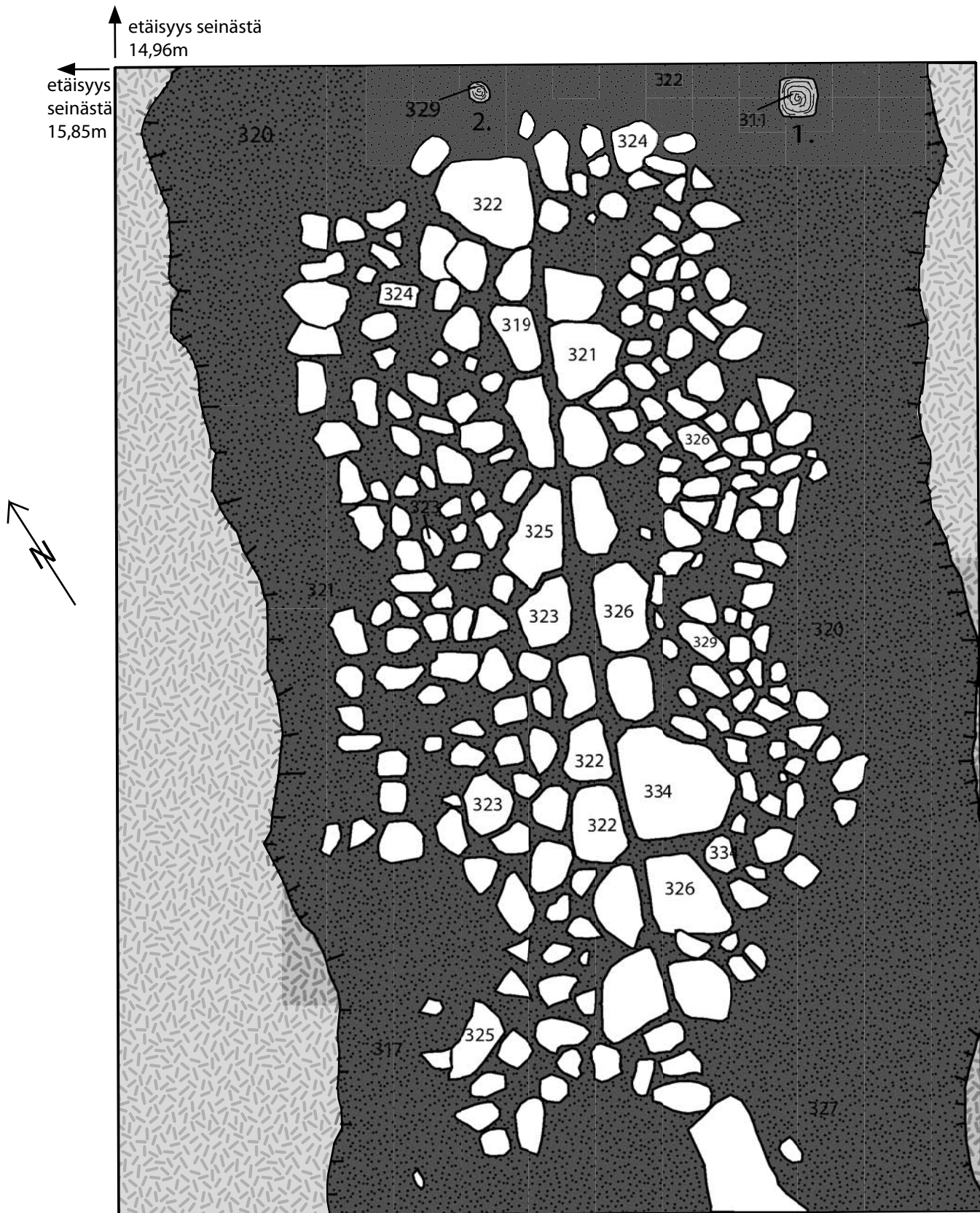
DG2233:36	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Rakenne 6 "viemäri" vain 20 cm maanpinnan alla.	T. Kesti	SW
DG2233:37	digi	Ojakatu 2, Oulu	05.10.11	Rakenne 6 on täytetty isoilla kivillä.	T. Kesti	S
DG2233:38	digi	Ojakatu 2, Oulu	06.10.11	Kartan 7 alueesta täytyi poistaa isoimmat kivet.	T. Kesti	W
DG2233:39	digi	Ojakatu 2, Oulu	06.10.11	Paalu 1 sahattu maantasolle.	T. Kesti	
DG2233:40	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Rakenne 3 "kiveys" ja paalut 1 ja 2 vasemmalla.	T. Kesti	E
DG2233:41	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Rakenne 3 ja paalut 1 ja 2.	T. Kesti	NE
DG2233:42	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Rakenne 3 ja paalut 1 ja 2 etualalla.	T. Kesti	SSW
DG2233:43	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Rakenne 1 "lattia" sekä siihen liittyvä kivijalka sekä edempänä rakenne 6.	T. Kesti	SW
DG2233:44	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Rakennetta 3 ja muiden alueen rakenteiden päälle levitetään eristyskangas.	T. Kesti	SE
DG2233:45	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Fil. Yo. Ville Hakamäki dokumentoi rakennetta 1. Kuvassa myös rakenne 6.	T. Kesti	NW
DG2233:46	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Sadevesikaivon kaivamista tontin eteläosassa. Paikalla moderneja kerroksia.	T. Kesti	S
DG2233:47	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Sadevesikaivon kaivetaan putkikaivanto kulttuurikerroksen poikki.	T. Kesti	N
DG2233:48	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Sadevesikaivon paikka tontin eteläosassa. Pohjasavea modernien kerroksien alla.	T. Kesti	SW
DG2233:49	digi	Ojakatu 2, Oulu	07.10.11	Sadevesiputken kaivantoa kulttuurikerroksen poikki.	T. Kesti	NE
DG2233:50	digi	Ojakatu 2, Oulu	10.10.11	Toinen sadevesiviemäri kaivetaan modernien kaivantojen alueelle. Kohdalla iso kivi.	T. Kesti	E
DG2233:51	digi	Ojakatu 2, Oulu	10.10.11	Rakenteen 6 tarkoitus paljastui vasta 177 mpy syvyydellä: Viemäri.	T. Kesti	NW
DG2233:52	digi	Ojakatu 2, Oulu	10.10.11	Rakenteesta 1 poistettu hiiltyneitä lautoja. Alta paljastui puhdas täytehiekkä.	T. Kesti	NW
DG2233:53	digi	Ojakatu 2, Oulu	10.10.11	Sadevesiputkikaivannossa näkyy ohut palokerros syvyydellä 275 mpy.	T. Kesti	
DG2233:54	digi	Ojakatu 2, Oulu	11.10.11	Rakenteen 1 kivijalka on 4 kivikerrosta korkea.	T. Kesti	NW
DG2233:55	digi	Ojakatu 2, Oulu	12.10.11	Määrättyyn syvyyteen kaivettua tontin pohjoisosaa.	T. Kesti	N
DG2233:56	digi	Ojakatu 2, Oulu	12.10.11	Rakenne 2 "huussi".	T. Kesti	NE
DG2233:57	digi	Ojakatu 2, Oulu	13.10.11	Määräsyvyyteen kaivettua tontin eteläosaa. Löydöt 67,68 ja 70 palaneista läikistä.	T. Kesti	SW
DG2233:58	digi	Ojakatu 2, Oulu	13.10.11	Määräsyvyyteen kaivettua pintaa. Valvojat valmiina lähtemään.	T. Kesti	NE
DG2233:59	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Venäläinen lyijysinetti, jossa venäläistä tekstiä. Rakenteesta 3.	T. Kesti	
DG2233:60	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Venäläisen lyijysinetin toinen puoli jossa venäjän vaakuna. Rakenteesta 3.	T. Kesti	
DG2233:61	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Metallisia nappeja rakenteen 1 lautalattian alta. Toisessa tekstiä W. Hunter – Goole.	T. Kesti	
DG2233:62	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Valkoista lasia(?) olevia nappeja rakenteen 1 lautalattian alta.	T. Kesti	
DG2233:63	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Liitupiipun koppa, jossa kukkaleima. Luultavasti 1700-luvun puolivälistä.	T. Kesti	
DG2233:64	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Liitupiipun koppa, jossa kukkaleima. Luultavasti 1700-luvun puolivälistä.	T. Kesti	
DG2233:65	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Ajoittamaton liitupiipun koppa.	T. Kesti	
DG2233:66	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Kivisavikeramiikan palanen rakenteen 3 yhteydestä.	T. Kesti	
DG2233:67	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Lasikarahveja, luultavasti 1800-luvulta.	T. Kesti	
DG2233:68	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	Naaraimen rautakärki.	T. Kesti	
DG2233:69	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	"Karhu" mustepullo. 1900-luvun alusta.	T. Kesti	
DG2233:70	digi	Ojakatu 2, Oulu	24.10.11	8-kulmainen olut- tai lääkepullon pohja.	T. Kesti	

Kartta 1. Tutkimusalue on ollut Nikodemus Tess vanhemman kartassa osin korttelialuetta, ja Hahtiperän satama-alueen keskusaluetta (Ikonen *et al.* 2002/2007: liite 3.1).

Kartta 2. Tutkimusalue on ollut korttelialuetta ja Hahtiperän satama-aluetta edelleen vuonna 1705. (Ikonen *et al.* 2002/2007: liite 3.4).

0m 1m

321 korkeus merenpinnasta

Puupaalu

1. Paalu 1

Kivi

2. Paalu 2

irtomaa

Likainen hiekka jossa satunnaisia hiilenpalasia

Oulu Ojakatu 2	Tasokartta
Toni Kesti 2011	1:20
Mittausdokumentointi Toni Kesti 7.10.2011	MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
Puhtaaksi piirto: Toni Kesti	Kartta 6

0m 5m 10m

OJAKATU

1

2

1K

6

HALLITUSKATU

ALEKSANTERINKATU

Oulu Ojakatu 2	Yleiskartta
Toni Kesti 2011	1:200
Pohjakartta: Oulun tekninen keskus Lisäykset: Toni Kesti 27.10.2011	MUSEOVIRASTON ARKISTO, HELSINKI
	Kartta 9